

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 19ΗΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1995

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΑΝΟΥΣΟΥ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Ε Π Ι Σ Η Μ Ο Σ Υ Π Ο Δ Ο Χ Η
ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ
κυρίας ΤΕΡΕΖΑΣ ΠΕΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ - ΒΑΛΑΛΑ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΜΑΝΟΥΣΟΥ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

Κυρίες και Κύριοι,

Ἡ σημερινή ἔκτακτη συνεδρία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἶναι ἀφιερωμένη στὴν ἐπίσημη ὑποδοχή, ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς ἀπὸ Ἑλληνες τοῦ ἐσωτερικοῦ στὸν κλάδο τῆς Φιλοσοφίας, τῆς καθηγήτριας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κυρίας Τερέζας Πεντζοπούλου - Βαλαλά.

Ἡ κ. Βαλαλά, ὅπως θὰ ἀκούσουμε σὲ λίγο ἀπὸ τὸν ἀρμόδιο συνάδελφο, ἔχει νὰ ἐπιδείξει πλούσια καὶ ὑψηλῆς ποιότητας διδακτικὴ καὶ συγγραφικὴ δράση, ἀλλὰ καὶ σημαντικὴ κοινωνικὴ καὶ ὀργανωτικὴ δραστηριότητα (εἶναι ἀπὸ μακροῦ Γενικός Γραμματεὺς τῆς λαμπρῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν). Ἐπάξια λοιπὸν θὰ εἶναι τὴν ἀπὸ τὶς λιγοστὲς ἐκπροσώπους τοῦ γυναικείου φύλου ποὺ τιμῆθηκαν ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία, στὰ ἐβδομήντα χρόνια τῆς λειτουργίας τῆς, ὡς ἀντεπιστέλλοντα μέλη τῆς.

Ἡ ἀρμοδία Τρίτη Τάξη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀνέθεσε στὸ μέλος τῆς, τὸν ἀκαδημαϊκὸ κ. Εὐάγγελο Μουτσόπουλο, νὰ προσφωνήσῃ ἀπόψε τὴν τιμώμενη καὶ νὰ παρουσιάσῃ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τῆς.

Ἀξιότιμη Κυρία συνάδελφος,

Ὡς Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς παλαιὸς καθηγητῆς καὶ ἐγὼ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σᾶς καλωσορίζω στὴν Ἀκαδημία μας καὶ σᾶς ἀπευθύνω ἐγκάρδιο χαιρετισμὸ καὶ τὶς πρὸ θερμὲς εὐχὲς ὅλων τῶν μελῶν τῆς γιὰ μιὰ εὐδόκιμη καὶ ἀποδοτικὴ συνεργασία σας μαζί μας.

Παρακαλῶ τώρα τὸ συνάδελφο κ. Μουτσόπουλο νὰ λάβει τὸ λόγο.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΓΓΟΥ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Κύριε Πρόεδρε τῆς Ἀκαδημίας,

Ἀγαπητὴ συνάδελφος καὶ φίλη,

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν Σᾶς ὑποδέχεται σήμερα δι' ἐμοῦ ὡς ἀντεπιστέλλον φιλόσοφον μέλος τῆς. Προσωπικῶς, ἔχω τὴν χαρὰ νὰ ὑποδέχωμαι στὸ πρόσωπό Σας τὴν πρώτην Θεσσαλονικιὰ γυναῖκα ποὺ διαβαίνει τὴν πύλη τῆς Ἀκαδημίας μας. Τὴν εἴσοδό Σας χαιρετίζω μὲ τιμὴν, χαρὰν καὶ ἀγάπην, βέβαιος πὼς θὰ λαμπρύνετε μὲ τὴν παρουσία Σας τὴν χορείαν τῶν Ἀθηναίων ἀκαδημαϊκῶν, ἐπειδὴ δὲν φιλοσοφεῖτε μονάχα· εἴσθε ἢ προσωποποίηση τῆς πνευματικῆς καλλιτεργείας. Ἀπευθυνόμενος πρὸς Σᾶς, ἀπευθύνομαι πρὸς τὴν πνευματικὴν γυναῖκα ποὺ ἐκαλλιέργησε τὸν φιλοσοφικὸν λόγον ὅσο καὶ τὶς Μοῦσες, προπάντων τὴν μουσική. Γνωρίζετε πόσο εὐαίσθητος εἶμαι στὴν πτυχὴ αὐτῆς τῆς προσωπικότητός Σας. Εἶμαι ἰδιαίτερα εὐτυχὴς ποὺ σήμερα μοῦ δίδεται ἢ εὐκαιρία νὰ τονίσω μερικὰ ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ καθώρισαν τὴν πνευματικὴ Σας πορεία.

Πρὶν ζήσετε ἐπὶ πολλὰ χρόνια στὸ ὑψηλὸ πνευματικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιβάλλον τῆς Δύσεως, μνηθῆκατε στὴν φιλοσοφία ἤδη ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς φοιτήσεώς Σας στὶς τελευταῖες τάξεις τοῦ γαλλικοῦ γυμνασίου τὸ ὁποῖο τελειώσατε ταυτόχρονα μὲ τὸ φιλοσοφικῶς ἰσχνὸ ἑλληνικὸ γυμνάσιο. Τοῦτο Σᾶς ἐπέτρεψε νὰ ἐξοικειωθῆτε πολὺ ἐνωρὶς πρὸς τὸν φιλοσοφικὸν τρόπο τοῦ διανοεῖσθαι, καὶ νὰ διδαχθῆτε τὶς ἀρχὲς τῆς διαύγειας τοῦ στοχασμοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς σαφήνειας τοῦ γραπτοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου. Ἡ ἐπαφή Σας πρὸς τὸν ἀγγλοσαξωνικὸν πολιτισμὸ, κατὰ τὴν παραμονὴ Σας στὴν Ἀμερική, καὶ ἡ συνέχιση τῶν φιλοσοφικῶν σπουδῶν Σας στὴν Σορβὸννη διεπλάτυναν ραγδαῖα τοὺς πνευματικοὺς Σας ὀρίζοντες. Ἡ μετέπειτα ἐπιστημονικὴ Σας ἐνασχόληση στὴν γερμανικὴ φιλοσοφία (παρενθετικῶς, ὑπενθυμίζω πὼς τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς Σας διατριβῆς ἀνεφέρετο στὴν φαινομενολογία τοῦ Husserl τοῦ ὁποίου τὸν στοχασμὸ εἰσηγάγατε τὸ πρῶτον στὴν Ἑλλάδα) Σᾶς ἐβοήθησε κατὰ τὴν

προσπάθεια συστηματικής έμβραθύνσεώς Σας στην γερμανική φιλοσοφική παράδοση. Έτσι, από την έπεχή τών προπτυχιακών, αλλά και τών μεταπτυχιακών Σας σπουδών, θεμελιώθηκε ή εύρωπαϊκή διάσταση τής έλης παιδείας Σας.

Έχετε νά παρουσιάσετε έργο έκτεταμένο και σοβαρό. Είναι σημαντικό τó ότι ó καθηγητής McKenna έπέλεξε από τó γερμανικό περιοδικό *Kant-Studien*, στο όποιο είχε πρωτοδημοσιευθή, τήν μελέτη Σας περι τής έννοιας τού a priori παρά Husserl, πρós μετάφρασιν στην άγγλική, προκειμένου νά τήν συμπεριλάβει στόν τόμο *‘Η εύρωπαϊκή συμβολή στην φαινομενολογία*, τόν όποϊον έκυκλοφόρησεν ó έκδοτικός οίκος M. Nijhoff, δίπλα στις μελέτες τών γερμανών φιλοσόφων Landgrebe, Fink, Funke, και τού γάλλου φιλοσόφου και διδασκάλου μου J. Wahl. Θεωρώ έξ ίσου σημαντικό τó ότι Σας έζητήθη νά δημοσιευθή στο περιοδικό *Fichte-Studien* ή μελέτη σας περι τού Fichte και τού Husserl, τής όποίας ένα μέρος είχατε ή ίδια παρουσιάσει σέ διάλεξη στην Γερμανία. Στο σύγγραμμά Σας *‘Η έννοια τής ένάργειας στους άρχαίους Σκεπτικούς*, άναπτύσσετε νέαν έρμηνεία τής άρχαίας «σκέψεως». Σέ διεθνές συμπόσιο, στην Λωζάννη, και σέ κλειστόν κύκλο εύρωπαϊών φιλοσοφούντων, είδικών στα τού άρχαίου σκεπτικισμού, ή περι αύτου έρμηνεία Σας έκίνησε ζωηρόν ένδιαφέρον. Τó κείμενό Σας έδημοσιεύθη στο περιοδικό *Cahiers de Philosophie et de Théologie*. Οί μελέτες σας περι τού Σωκράτους, τού Άριστοτέλους, τού Πλωτίνου, και τής έμπειρικής ίατρικής σχολής κατά τήν άρχαϊότητα φανερώνουν γνήσιαν φιλοσοφική διάνóηση. Με συστηματικότητα και διεισδυτικότητα έρευνήσατε κ’ έφωτίσατε τήν σύνδεση τών άρχαίων φιλοσόφων πρós τούς νεώτερους και τούς σύγχρονους. Στην πρόσφατη σημαντική μονογραφία σας περι τού Heidegger, συλλαμβάνετε κι άποδίδετε μ’ ιδιαίτερην διαύγεια τόν δυσερμήνευτον στοχασμό τού γερμανού αύτου φιλοσόφου.

Τó έρευνητικό Σας ένδιαφέρον στρέφεται κυρίως πρós τόν χώρον ó όποϊος άποτελεί και τόν πυρήνα τής φιλοσοφίας: τήν όντολογία και τήν μεταφυσική. Δέν είναι τυχαίο τó ότι έχετε διεισδύσει στο έργο τού γερμανού μυστικού τής Άναγεννήσεως Jacob Boehme φωτίζοντας, σ’ έκτεταμένες μελέτες Σας, τις άρκούντως σκοτεινές και δυσνόητες διαλεκτικές και μεταφυσικές άντιλήψεις εκείνου. Δέν θά έπιμείνω περισσότερο έπί τού συγγραφικού Σας έργου πού χαρακτηρίζεται από δύναμιν άφαιρέσεως, από προσωπικήν σύλληψη τών θεμάτων κι από συστηματικότητα. Πολυάριθμες μελέτες Σας άναφέρονται σέ δυσεπίλυτα έννοιολογικά προβλήματα, όπως λ.χ. αύτά πού συνιστοϋν οί έννοιες τού ύπερβατικού, τού a priori, τού έρμηνευτικού (τό όποϊον άντιδιαστέλλετε πρós τήν έννοιαν τής έρμηνευτικής), καθώς και τής ένάργειας. Άποτελεί γνώρισμά Σας τó ότι φέρεσθε πρós τήν διερεύνηση

προβλημάτων δυσχερών. Ἀντιλαμβάνεσθε τὴν φιλοσοφία ὡς philosophiam perennem, ἡ δὲ ἀντίληψις αὐτή, ποῦ ἐγγράφεται στὴν πλατωνικὴ (ἀλλὰ καὶ στὴν ἀριστοτελική) παράδοση, προσδίδει στὸ συγγραφικὸ Σας ἔργο μιὰν διάσταση βάρους. Ἡ παρουσία Σας στὸν πανεπιστημιακὸν χῶρον εἶναι σοβαρὴ καὶ γόνιμη, ὅσο κι ἀθόρυβη. Καὶ στὸν εὐρύτερον ὅμως διεθνῇ ὀρίζοντα κατωρθώσατε νὰ εἴσθε εὐφύμως γνωστή. Ἡ ἀναγνώρισή Σας εἶν' ἐμφανὴς ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπανειλημμένως ἔχετε κληθῆ νὰ διδάξετε γιὰ μακρὰ χρονικὰ διαστήματα σὲ ξένα πανεπιστήμια, συγκεκριμένα στὴν Γαλλία.

Τὸ ἀνοιγμὰ Σας πρὸς τὴν Εὐρώπη εἶναι ἀνοιγμα τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας πρὸς τοὺς ξένους στοχαστάς. Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφικῆς θεωρήσεως, ἐδιδάξατε θέματα σοφιστικῆς, μεταφυσικῆς, ὅπως κ' ἐλληνιστικῆς φιλοσοφίας· ἀλλὰ κι ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ γερμανικοῦ φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ, θέματα ἀπτόμενα τῆς διανοήσεως τοῦ Nietzsche, τοῦ Husserl καὶ τοῦ Heidegger, στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου ὡς πάρεδρος καθηγήτρια, καὶ στὰ Πανεπιστήμια τοῦ Montpellier καὶ τῆς Dijon, ὡς ἐπισκέπτρια καθηγήτρια. Ἡ εὐρωπαϊκὴ παιδεία μὲ τὴν ὁποίαν ἐγαλουχήθητε ἀπὸ τὰ νεανικά Σας χρόνια, ἡ καλλιέργειά Σας, ἡ μεγάλη Σας ἄνεση νὰ κινεῖσθε στὸν διεθνῇ χῶρον, ἐξηγοῦν τὶς ἐπανειλημμένες αὐτὲς προσκλήσεις. Ἀλλὰ καί, πέρ' ἀπὸ τὴν πανεπιστημιακὴ Σας δραστηριότητα, ἔχετε ἀναλάβει ἐνεργὸν ρόλο στὴ ζωὴ τῆς φιλοσοφικῆς κοινότητος στὴν Ἑλλάδα: διατελέσατε Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τριετίαν κ' ὑπηρετήσατε τὴν Ἑταιρείαν αὐτὴν ὡς μέλος τοῦ Διοικητικοῦ τῆς Συμβουλίου ἐπὶ ἑπτὰ συναπτὰ ἔτη.

Ἡ προσωπικότης Σας ὅμως δὲν περιορίζεται στὴ φιλοσοφικὴν ἐρευνητικὴ καὶ διδακτικὴ Σας δράση ἐπὶ ἐλληνικοῦ καὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου. Ζώντας μόνιμα στὴν Μακεδονία, μετὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἀφήνετε συνεχῶς ἔντονη τὴν πνευματικὴ Σας σφραγιδα ἐπὶ τῆς Θεσσαλονίκης· χάρις στὸν καλλιεργειακὸν σας ἐξοπλισμὸ καὶ στὴν εὐαισθησία Σας ἔχετε ἀναπτύξει κοινωνικὴν κ' ἐθνικὴν δράση συνδεόμενη πρὸς μεγάλον κύκλο δραστηριοτήτων κ' εὐθυνῶν, πρὸς τὶς ὁποῖες ἀνταποκρίνεσθε μ' ἐπιτυχίαν. Ἐκλέγεσθε ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν Γενικὴ Γραμματεὺς τῆς γεραρᾶς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, στῆς ὁποίας τὸ πλαίσιον δραστηριότητος ἔχετε ἀναλάβει τὸ ἔργον συντονισμοῦ πολὺπλευρων δραστηριοτήτων. Μεταξὺ αὐτῶν, συγκαταλέγονται ἡ ἐποπτεία τοῦ ἐκδοτικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας, ἡ διοργάνωσις Διεθνῶν Συνεδρίων γιὰ τὴν Μακεδονία, κ' ἡ ἐνίσχυσις τῶν πολιτιστικῶν σωματείων τῆς Β. Ἑλλάδος μὲ ὁμιλίαις καὶ διαλέξεις. Ὡς Γενικὴ Γραμματεὺς τοῦ Συνδέσμου Διαβαλκανικῶν Ἐνώσεων Γυναικῶν, ἀναγνωρισμένου ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε., συντονίζετε τὶς σχέσεις συνεργασίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὶς γειτονικὰς βαλκανικὰς χῶρας καὶ συμβάλ-

λετε στην προώθησή τους. Ίδρυτικό μέλος τῆς Μακεδονικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς ὑπερκομματικῆς, δηλαδή ομάδος ἐκπροσώπων τοῦ πνευματικοῦ, τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ παραγωγικοῦ κόσμου τῆς Β. Ἑλλάδος, ἔχετε ἀναπτύξει ἐνεργὸν δράση καὶ συμβάλει, μεταξύ ἄλλων, στὴν διοργάνωση τῆς ἐπισκέψεως προσωπικοτήτων στὶς Βρυξέλλες πρὸς παρουσίαση τῶν ἐλληνικῶν θέσεων ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν Σκοπιῶν. Ὀλόκληρη ἡ πέραν τῶν ἀκαδημαϊκῶν Σας ἐνασχολήσεων δραστηριότης Σας σκιαγραφεῖ τὴν συμμετοχὴ Σας στοὺς ρυθμοὺς τῆς σύγχρονης πραγματικότητος καὶ τὴν ἔμπρακτη συμβολὴ Σας στὴν υπεράσπιση τῶν μεγάλων ἀξιῶν τοῦ ἐλληνισμοῦ. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν κι ἀνακηρυχθήκατε πρόσφατα «Γυναίκα τῆς Μακεδονίας».

Ἀξίζει νὰ μνημονευθεῖ πὼς στὴν ὅλη διαμόρφωση τῆς προσωπικότητός Σας ἔχει συντελέσει κ' ἡ σχέση Σας πρὸς τὸν κόσμο τῆς μουσικῆς. Ἀποκτήσατε μουσικὴν παιδεία χάρις σὲ συστηματικὲς σπουδὲς οἱ ὁποῖες κυρώθηκαν διὰ διπλώματος πιάνου (καὶ μάλιστα μὲ Α' Βραβεῖο καὶ μὲ Ἀριστεῖο Ἐξαιρετικῆς Ἐπιδόσεως). Ἡ μουσικὴ Σας καλλιέργεια κ' ἡ φιλοσοφικὴ Σας παιδεία ἐξηγοῦν τὴν ἐκ μέρους Σας προσέγγιση τοῦ ὀριζοντος τῆς αἰσθητικῆς καὶ τῆς φιλοσοφίας τῆς τέχνης. Διατελεῖτε ἄλλωστε ἀπὸ ἐτῶν Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρείας Αἰσθητικῆς, καὶ συνεργάζεσθε συστηματικὰ στὰ Χρονικὰ Αἰσθητικῆς, τὸ περιοδικὸ τῆς Ἐταιρείας, τοῦ ὁποῖου ὑπῆρξα προσωπικῶς ὁ ἀνάδοχος καὶ τὸ ὁποῖον ἐπὶ πενταετίαν διηύθυνα ὡς Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἐταιρείας. Στὸ πρόσωπό Σας συνυπάρχουν ἀνεγνωρισμένες πνευματικὲς καὶ φιλοσοφικὲς ικανότητες ποὺ διαμορφώθηκαν ἀπὸ ἔμπρακτην πίστη στὶς ἀξίες τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πνεύματος, ἀπὸ εὐρύτερην εὐρωπαϊκὴν παιδείαν, ἀπὸ ἀξιόλογην καλλιέργειαν, ἀλλὰ κι ἀπὸ πολὺπλευρην κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν δράση.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εὐχαρίστως, κατόπιν προτάσεώς μου συνυπογραφομένης καὶ ἀπὸ ἄλλους συναδέλφους, Σᾶς κατέλεξε στὰ ἀντεπιστέλλοντα μέλη τῆς Τάξεως Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, τῆς ὁποίας θ' ἀποτελέσετε σημαντικὸν στέλεχος.

Ἦδη καλεῖσθε νὰ συνεχίσετε κι ἀπὸ τὴν νέαν Σας θέση, τὴν πνευματικὴ Σας προσφοράν στὴν φιλοσοφία καὶ στὸ Πνεῦμα, γενικώτερον. Προσωπικὰ ἀποβλέπω μ' ἐμπιστοσύνην στὶς μελλοντικὲς Σας φιλοσοφικὲς καὶ ἄλλες δραστηριότητες, βέβαιος πὼς θὰ τιμήσετε, μὲ τὴν σειρά Σας, τὸ Ἴδρυμα αὐτὸ τοῦ ὁποῖου ἀπὸ σήμερα ἀποτελεῖτε ἐπίλεκτον μέλος. Ὡς εὖ παρῆσθητε! Ἐρρωσθε!